

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ПЕДАГОШКОГ ФАКУЛТЕТА У УЖИЦУ
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Наставно-научно веће Педагошког факултета у Ужицу Универзитета у Крагујевцу на седници одржаној 4. 10. 2021. године (Одлука бр. 223 од 4. 10. 2021. године), предложило је, а Веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу на седници одржаној 13. 10. 2021. године (одлука бр. IV-02-770/23 од 13. 10. 2021. године), именovalo нас је за чланове Комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације *Национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву земаља региона* и испуњености услова кандидата Биљане Алавање. Захваљујући на указаном поверењу, на основу увида у поднету документацију, Комисија Наставно-научном већу Педагошког факултета у Ужицу и Већу за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Научни приступ проблему предложеног нацрта докторске дисертације и процена научног доприноса крајњег исхода рада

1.1. Научни приступ проблему

Докторска дисертација кандидата Биљане Алавање *Национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву земаља региона* бави се научном анализом етимологије релевантних појмова, дескрипцијом хронологије истраживања теме националног идентитета са социолошког, психолошког и педагошког становишта, бави се сагледавањем доприноса релевантних теорија афирмацији назначеног феномена, прегледом и критичко-конструктивном анализом досадашњих истраживања, са посебним освртом на образовне системе, стратешке националне концепције образовања, садржајне основе предмета о природи и друштву у првом циклусу васпитно-образовног рада, како у

Републици Србији, тако и у другим земљама региона (Црна Гора, Северна Република Македонија, БиХ – Федерација и Република Српска, Хрватска и Словенија).

Дисертација би требало да понуди научно утемељене одговоре на питања да ли, у којој мери и на који начин су национални наративи испољени у настави о природи и друштву, тачније у лиценцираним уџбеницима о природи и друштву првог циклуса образовања у земљама региона. Компаративна анализа заступљености различитих категорија националног идентитета у уџбеницима Црне Горе, Северне Републике Македоније, Босне и Херцеговине (Федерација и Република Српска), Хрватске, Словеније и Србије би требало да покаже карактер националних наратива, укаже на могућу дисонантност у формирању појма национални идентитет на млађем школском узрасту на регионалном нивоу, те открије потенцијалну (не)конзистентност са наративима својственим европском (унијском) дискурсу.

Актуализовање, снажење глобализацијских идеја, њихова операционализација у свим сферама друштвеног деловања, поново је афирмисала питања важности националног идентитета и поставила их у фокус научно-истраживачке пажње теоретичара и практичара друштвено-хуманостичког поља наука. Једни виде блиску повезаност глобализацијских процеса и снажења националних осећања (Sakač, Štrangarić i Marković, 2017), други супротно томе уочавају да космополитске идеје потискују национално (Vasiljević, 2015), трећи указују на постојање вишеструких идентитета, и националних, и европских (Stoica, 2016; Čičak, Žuškić, 2013). „Сprovedена истраживања указују и на неконзистентне ефекте глобализације на формирање националног идентитета: почев од сазнања да је национални идентитет мање истакнут у глобализованијим друштвима и државама, преко резултата који сугеришу супротне ефекте глобализације (Ariely, 2019), до сазнања да су у Европи и даље примарни национални идентитети, али све већи број људи поред националног идентитета има и европски идентитет (Kamenovi i dr., 2006; Stoica, 2016; Čičak, Žuškić, 2013)“ (Василијевић и сар., 2021:28).

Наднационалне институције, попут Европске уније, представљају недовољно истражено поље за проучавање интеграције, димензионирања и развоја националног идентитета у европском контексту. Посебан значај за креирање национално освешћених образовних политика имају националне стратегије образовања, односно доминантне

интересне групе у образовним институцијама (Jeobagio, Djono & Sriyanto, 2019), које би требало да помире глобално и глокално.

Усвајање, развој и снажење националних наратива, у доброј мери зависе од наставника, чије професионалне, али и персоналне компетенције опредељују однос (ка) и разумевање националног идентитета на млађем школском узрасту. С друге стране, његова интерпретација уџбеничких садржаја дефинише карактер, обим, динамику и континуитет операционализације садржаја од националног значаја. Отуда сагледавање потенцијала уџбеника, као најважнијег наставног средства, представља кључни аспект докторске дисертације Биљане Алавање. Анализа уџбеника земаља региона даће нам увид на који начин статусно различите земље (чланице Европске уније, приступне чланице и оне које то нису) третирају, формирају, негују и развијају национални идентитет на млађем школском узрасту.

Кандидат је, у пријави теме, образложио теоријска полазишта, предмет, научно-истраживачки циљ, задатке, хипотезе, методе, технике и инструменте које ће користити у истраживању и приказао план дисертације са образложењем и списком релевантне литературе. Предмет истраживања је теоријско, експликативно, квалитативно и аналитичко истраживање назначеног феномена, а циљ истраживања је сагледавање потенцијала уџбеника о природи и друштву у земљама региона у домену подстицања, неговања и снажења националног идентитета ученика првог циклуса образовања (Србија, Црна Гора, Северна Република Македонија, БиХ – Федерација и Република Српска, Хрватска и Словенија).

Аналогно дефинисаном научно-истраживачком циљу, кандидат истраживање усмерава у два правца: 1) први се односи на испитивање карактера заступљености различитих категорија националног идентитета у уџбеничким садржајима о природи и друштву првог циклуса образовања сваке појединачно узорковане земље региона: а) основни текст, б) дидактичко-методичка апаратура и в) ликовно-графички прикази; 2) други обухвата компаративни аспект анализе добијених резултата истраживања на релацији: а) иницијални и завршни разред првог циклуса образовања сваке појединачне земље у региону – вертикални аспект развоја појма националног идентитета; б)

сагледавања корелацијског статуса националног идентитета у уџбеницима о природи и друштву земаља региона – хоризонтални аспект.

Узорак истраживања чини укупно двадесет и седам лиценцираних уџбеника, репрезентативних издавачких кућа – по седам за прва три разреда и 6 за четврти разред (изузетак је Словенија, због специфичности система образовања). Има обележја случајног (избор издавачких кућа), пригодног узорка (користе се на територији селектованих земаља региона у школској 2021/2022. години) и стратификовани (избор уџбеника првог циклуса образовања).

Резултати истраживања требало би да покажу димензионираност садржаја националног идентитета по категоријама (*религија, обичаји и традиција, национална осећања, језик, симболи, обележја, солидарност и заједништво, културна баштина, важне личности, национални географски појмови, породица и категорија опште информације*), да укажу на њихов карактер, значај, као и међуоднос кроз три важна елемента анализе уџбеничких садржаја (основни текст, дидактичко-методичка апаратура и ликовно-графички приказ).

Увидом у образложење тезе докторске дисертације, оцењујући приложени пројекат истраживања, Комисија констатује да су испуњени услови за остваривање научно-истраживачког приступа теми ***Национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву земаља региона***. Ценећи карактер и димензионираност теоријског приступа проблему истраживања, актуелност назначене теме, обухват досадашњих научних сазнања и искустава, валидност и ваљаност предложене научне методологије, као и корпус предложене библиографске грађе, отвара се пут ка релевантном научном приступу истраживања националног идентитета у уџбеницима о природи и друштву у првом циклусу образовања земаља региона.

1.2. Преглед стања у подручју истраживања и веза са досадашњим истраживањима

Докторска дисертација ***Национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву земаља региона*** базично је повезана са досадашњим истраживањима у домену формирања националног идентитета у васпитно-образовном процесу, а нарочито у млађим

разредима основне школе и кључно са истраживањима оријентисаним на уџбеничке садржаје и потенцијале. Полазећи од богатих теоријских искустава у области друштвених наука, посебно социологије, психологије и педагогије, циљ је да се допринесе развоју научне мисли и на тим основама расветли проблем недовољне имплементације садржаја од националног значаја у уџбеницима о природи и друштву.

Посебно је интересно виђење доприноса карактера образовних садржаја снажењу националног идентитета деце и младих. У том смислу разматра се утицај патриотског васпитања, где су државне институције изнад циљева појединца (Rapoport, 2009; Tartakovsky, 2011), али и критичког васпитања оријентисаног на критички однос ка националном, перципирајући демократске вредности и вредности цивилног друштва изнад државних и личних (Rapoport, 2009). Налази истраживања указују да патриотско васпитање јача национални идентитет, док га критичко васпитање слаби (Barrett & Davis, 2008; Rapoport 2009). Посебно су драгоцене студије фокусиране на уочавање везе између школских програма и грађења односа према властитом идентитету. Карактер наставног плана (патриотски или критички) у великој мери опредељује овај однос, што су показале и студије спроведене у Немачкој (Barrett & Davis, 2008; Röhlmann, 2008), Русији и Украјини (Rapoport, 2009). Такође, посебно су интересантна истраживања која разматрају утицај комплексног националног контекста (попут Кипра, Босне и Херцеговине, Северне Ирске и сл.) на националну идентификацију, ставове према властитој и другим нацијама, где се „ученици уче да схвате национални идентитет као непроменљив феномен, као заједничко средство засновано на пореклу, крвној вези, вери, језику, култури (Mertan, 2011; Philippou & Klerides, 2010; Tormey, 2006). Упркос сличним резултатима истраживања, не постоји свеобухватан развојни модел који објашњава концептуални развој националног идентитета ученика који одрастају у стабилним политичким и националним окружењима наспрам окружења са нерешеним политичким и националним сукобима“ (Василијевић и сар., 2021: 32). Чињеница је да ће докторска дисертација Биљане Алавање додатно допринети сагледавању овог феномена.

У првом циклусу основног образовања и васпитања, настава о природи и друштву, поред наставе српског језика и књижевности, музичке и ликовне културе препозната је као основа за изградњу, неговање и снажење националног идентитета кроз интерпретацију различитих садржаја. Стога су истраживања у вези са националним идентитетом у

уџбеницима о природи и друштву изузетно значајна. Савремена истраживања о националном идентитету обухватајући категорије националног идентитета у уџбеницима о природи и друштву су ретка. Углавном се анализирају поједини аспекти националног идентитета.

Банђур и Благоданић (Bandur i Blagdanić, 2014) анализирали су однос глобалних и националних историјских догађаја у настави природе и друштва, кроз анализу садржаја уџбеника (основни текст и сликовни елемент) са посебним фокусом на три национална историјска догађаја у Србији – Косовску битку, Први и Други светски рат. Добијени резултати указују да основни текст и сликовни елементи у анализираним уџбеницима за природу и друштво нису довољно у функцији разумевања глобалних и националних историјских догађаја. Дошли су до закључака да се систем историјских појмова искључиво гради путем следа историјских догађаја, што може довести до тога да ученици схвате разлоге историјских промена искључиво као функцију протока времена и да у великој мери концепција историјских садржаја у наставном програму за природу и друштво утиче на описана решења аутора уџбеника (Bandur i Blagdanić, 2014).

Пешикан је истраживала да ли су презентована знања и друштвени појмови у уџбеницима природе и друштва за ученике млађег школског узраста добра припрема за учење историје. Резултати до којих се дошло су следећи: 1. Око две трећине друштвених појмова није уопште дефинисано и објашњено, само је једна трећина друштвених појмова у уџбеницима на неки начин дефинисана и објашњена, али дефиниције су најчешће уопштене, површне, непрецизне, непотпуне, фразеолошке и некоректне, а и мали је проценат појмова који су коректно објашњени; 2. Више од половине појмова, око 60%, је претешко за узраст на коме се уводе, тј. понуђени су на такав начин да је ученицима веома тешко да их схвате и усвоје. Другу половину појмова, ону нешто мању, око 40%, у подједнаким процентима, чине прелаки, тј. детету добро познати и узрасту примерени појмови, тј. појмови који су деци представљени на адекватан начин; 3. У уџбеницима нема правог развоја појмова, ни хоризонталног (у смислу разраде, појашњења), ни вертикалног (у смислу усложњавања, стварања нових веза), што је неопходна претпоставка спиралног курикулума. Та неповезаност, непостојање мреже односа међу појмовима различитог хијерархијског нивоа указује на непостојање уређеног система појмова; 4. Историјско време: појам историјско време ни на који начин није уведен у уџбеницима. Нема ниједног

временског ослоња који би помогао у схватању историјског времена, нема повезивања временских догађаја, нема превођења једне временске одреднице у другу, нити икакве поједностављене временске периодизације; Хронологија: имајући у виду начин на који су историјски садржаји излагани у уџбеницима, јасно је да ниједан од постојећих модела није примењен (хронолошки, „пачворк“, линија развоја или регресивни). Периодизација историјских догађаја: у уџбеницима нема покушаја периодизације историјских догађаја. Историјски извори: од историјских извора у другом и трећем разреду помињу се споменици, као обележја прошлих, важних догађаја, с тим што се у трећем разреду директније говори о сведоцима прошлости, али начин излагања у уџбенику је такав да децу не упућује на то како се дошло до одређених сазнања, тј. деца се не упознају са историјским изворима и тиме како се историчари служе њима. Узрочно-последични односи: у уџбеницима није присутан и развијен ниједан од елемената будућег поимања каузалности. Континуитет и промена: у уџбенику се нигде не указује на квалитативне промене које се дешавају у времену, прошлост се не третира као сплет међусобно условљених дешавања специфичних за одређено време, већ као редукција савременог стања (мање знања, мање изума, технологија...), а развој је квантитативно додавање (нове зграде, нове технологије, нова знања). Овакво презентовање прошлости не омогућава децентрацију са садашњости, схватање историјског развоја као динамичког процеса, континуума и води у некоректно поимање природе историје и историјских збивања. На основу извршене анализе дошло се до закључка да друштвени појмови у уџбеницима природе и друштва за ученике млађег школског узраста нису добра припрема за учење историје, јер нису уведени на квалитетан начин (нису добро дефинисани и објашњени, прилагођени узрасту, повезани у отворен, развојни систем) и не представљају основу и припрему за усвајање историјских појмова. (Пешикан, 2003: 60-74).

Пешикан и Маринковић истраживале су које се демократске вредности и на који начин промовишу кроз уџбеник и програм за *познавање друштва* за четврти разред основне школе. Резултати указују да су доминантне демократске вредности које уџбеник истиче: слобода, очување националног идентитета, националне црте личности (патриотизам и слободарски дух), равноправност народа, независност и суверенитет државе. Демократске вредности које се јављају у уџбенику су сагласне вредностима истакнутим у оперативном делу програма за предмет, док је на нивоу општег циља и

здатка овог предмета листа демократских вредности шира: позитиван и одговоран однос према раду, права, дужности, обавезе и одговорности у активном учествовању у животу заједнице, равноправни односи међу половима, развијање другарства, сарадње и солидарности... (Пешикан, Маринковић, 1997: 240). Исти аутори су утврђивали које демократске вредности нуде уџбеници *природе и друштва* од првог до трећег разреда основне школе и уџбеник *познавање друштва* за четврти разред основне школе, са посебним нагласком на вредности као што су људска права и права детета. Закључено је да је доминантна вредност у првом и другом разреду поштовање правила, у трећем и четвртном разреду слобода и националне црте личности, а од првог до четвртог разреда најдоминантнијенија вредност је слобода и националне црте личности (Маринковић, Пешикан, 1998: 301).

Када је реч о корелацији географских знања о властитој земљи и националног идентитета детета, неке студије указују на ову повезаност на раном узрасту, већ од пете године, док се сазнања о другим земљама везују за осму годину (Barret & Oppenheimer, 2011). Потенцијална ненаклоност према супарничкој нацији може се појавити већ на предшколском узрасту (Barrett et al, 2004).

За докторску дисертацију кандидаткиње, посебно је интересно истраживање националног идентитета, тачније заступљености и развојности националног идентитета у уџбеницима о природи и друштву, које су реализовале Василијевић, Семиз и Бојовић (2021). На узорку од дванаест уџбеника – по три за први и други разред (*свет око нас*) и по три за трећи и четврти разред (*природа и друштво*) три најпродуктивније издавачке куће у школској 2020/21. години, испитивале су у којој мери уџбеници о природи и друштву доприносе формирању и снажењу националног идентитета ученика млађих разреда у Србији. Основни текст лекције – базични садржај, чинио је независну варијаблу, док су зависну варијаблу представљале категорије националног идентитета: *религија, обичаји и традиција, национална осећања, језик, симболи и обележја, солидарност и заједништво, културна баштина, важне личности, национални географски појмови, породица и категорија опште информације*. Према резултатима овог истраживања заступљеност националних садржаја у уџбеницима природе и друштва је минимална, скоро занемарљива, уочена је и „дисонантност у третирању и димензионирању појма национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву млађих разреда основне

школе” (Василијевић, Семиз и Бојовић, 2021:39). Упућују и да је могуће, „у зависности од инвентивности аутора, њихове жеље и намере садржаје од националног значаја у већој или мањој мери инкорпорирати у свим тематским целинама” (Василијевић, Семиз и Бојовић, 2021:39). Ауторке подсећају и на свеобухватност чинилаца васпитнообразовног процеса у развоју националног идентитета, од наставних планова и програма, самих садржаја, аутора уџбеника, преко креатора образовних политика и реализатора наставног процеса. Ово истраживање било је полазна основа сагледавања назначеног феномена у ширем гео-гло(б) (ка)листичком васпитнообразовном дискурсу.

2. У којој мери образложење предмета, метода и циља уверљиво упућује да је предложена тема од значаја за развој науке

2.1. Предмет и циљ истраживања

На основу предлога и образложења теме докторске дисертације *Национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву земаља региона*, кандидат Биљана Алавања, наводи више разлога који су је определили за изучавање ове проблематике. Руководећи се идејом да је изграђивање, неговање и снажење националног идентитета приоритетни задатак сваког друштва, па тако и друштва данашњице, кандидаткиња актуализује проблем и посматра га у контексту савремених глобализацијских токова. Указује на потенцијални проблем асимилације националних идентитета у општи, безлични идентитет, где усвајање туђег идентитета без познавања властитог води самоотуђењу. Отуда инсистира на актуализацији уџбеничких садржаја који приоритетно не иду на штету сопственог идентитета, који подразумевају поштовање и познавање сопствених националних вредности уз уважавање других и другачијих националних идентитета и култура.

Мултидимензионални феномен националног идентитета, представља један од кључних квалификатива развоја личности, који је неопходно развијати у оквиру емоционалних, социјалних, когнитивних и радно-активних компетенција, кроз које се она квалитативно мења. Једна од најважнијих унутрашњих компоненти националног идентитета јесте културни идентитет, а уџбеник основна и главна школска књига, са којом се ученици првог циклуса основног образовања сусрећу.

Полазећи од проблема истраживања: Да ли и у којој мери и на који начин су национални наративи испољени у уџбеницима о природи и друштву током првог циклуса васпитно-образовног рада у земљама региона (Црна Гора, Северна Република Македонија, БиХ – Федерација и Република Српска, Хрватска и Словенија), кандидаткиња се определила за предмет истраживања фокусирајући се на сагледавање степена и карактера изражености националног идентитета у уџбеничким садржајима, како у целини, тако и структурално, анализирајући и компарирајући појединачне категорије националног идентитета у уџбеницима о природи и друштву првог циклуса образовања у земљама региона.

Полазећи од методологије и резултата студије проф. Данијеле Василијевић и сарадника (2021, стр. 27-43), кандидаткиња се фокусира се на националне наративе у уџбеницима о природи и друштву сагледавајући их кроз 11 категорија националног идентитета (*религија, обичај и традиција, национална осећања, језик, симболи и обележја, солидарност и заједништво, културна баштина, важне личности, национални географски појмови, породица, опште информације*), упоређујући њихов статус, заступљеност и развојност на регионалном нивоу. Указујући на значај, очување, подстицање, неговање, очување и снажење националног идентитета на млађем школском узрасту, дефинисан је циљ истраживања: *Испитати у којој мери и на који начин уџбеници о природи и друштву земаља региона доприносе подстицању, неговању и снажењу националног идентитета ученика млађих разреда основне школе земаља региона.* Сходно томе, дефинисани су и научно-истраживачки задаци: 1. Квалитативном анализом утврдити удео садржаја о националном идентитету у уџбеницима о природи и друштву првог циклуса образовања земаља у региону (понаособ); 2. Квантитативном и квалитативном анализом испитати заступљеност и развојност појединачних категорија националног идентитета у уџбеницима о природи и друштву, првог циклуса образовања земаља региона, понаособ; 3. Извршити упоредну анализу удела садржаја о националном идентитету у уџбеницима о природи и друштву на регионалном нивоу; 4. Извршити упоредну анализу заступљености и развојности појединачних категорија националног идентитета у уџбеницима о природи и друштву на регионалном нивоу.

2.2. Методе истраживања

Предложени методолошки концепт интерпретације теме докторске дисертације се заснива на синхроној употреби методе теоријске анализе и дескриптивне методе приликом сагледавања теоријских и емпиријских аспеката, налаза и импликација истраживања.

Методом теоријске анализе и методом анализе садржаја опсервиране су основне јединице анализе: а) основни информативни садржаји уџбеника о природи и друштву у млађим разредима основне школе; б) питања, задаци и налози (дидактичко-методичка апаратура апаратура); в) ликовно-графички приказ кроз иконичко представљање (слика, фотографија, схема, табела, графикон...), а дескриптивном методом опис категорија и интерпретација добијених резултата.

Квантитативном и квалитативном анализом на узорку од 27 уџбеника о природи и друштву првог циклуса васпитнообразовног рада у Републици Србији и одабраним земљама региона (Црна Гора, Северна Република Македонија, БИХ – Федерација и Република Српска, Хрватска и Словенија) на основу којих се сагледавају ресурси и садржајни потенцијали уџбеничке грађе у погледу испољавања и снажења категорија националног идентитета. У истраживању ће се користити поступак анализе садржаја.

2.3. Хипотезе истраживања

Циљ и задаци истраживања определили су и хипотезе истраживања:

1. Претпостављамо да је удео садржаја о националном идентитету у уџбеницима о природи и друштву првог циклуса образовања недовољан, да дихотоман у опсегу првог циклуса образовања;

2. Постоји дисонантност у заступљености и развојности појединачних категорија националног идентитета у уџбеницима о природи и друштву у опсегу првог циклуса образовања;

3. Претпоставља се да не постоји усаглашеност у погледу заступљености садржаја о националном идентитету у уџбеницима и о природи и друштву земаља региона, те да су разлике условљене и њиховим геополитичким статусом;

4. Претпоставља се да не постоји усаглашеност у погледу заступљености и развојности појединачних категорија националног идентитета на регионалном нивоу, те да су разлике условљене и њиховим геополитичким статусом.

2.4. Оквирни садржај докторске дисертације

Кандидат је уз пријаву теме поднео и оквирни садржај, односно структуру рада. Рад поред сажетка на српском и енглеском језику, увода и закључка, литературе и прилога имаће и неколико структурних целина: Теоријска основа истраживања, Методолошки оквир истраживања, Анализа и интерпретација резултата истраживања. Оквирни садржај по целинама је:

Садржај

1. УВОД.....	
2. ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ	
2.1.1. Појмовно одређење идентитета – личног, националног и европског.....	
2.1.2. Појмовно одређење идентитета.....	
2.1.3. Појмовно одређење националног идентитета.....	
2.1.4. Глобализација и национални идентитет.....	
2.1.5. Европски идентитет.....	
2.1.6. Концепт националног идентитета.....	
2.1.7. Национални идентитет у образовном контексту.....	
2.2. Образовни системи земаља региона (статус предмета природа и друштво у првом циклусу образовања)	
2.2.1. Образовни систем Србије.....	
2.2.2. Образовни систем Црне Горе.....	
2.2.3. Образовни систем БиХ.....	
2.2.3.1. Образовни систем Федерације. БиХ	
2.2.3.2. Образовни систем Републике Српске.....	
2.2.4. Образовни систем Хрватске.....	
2.2.5. Образовни систем Словеније.....	

2.2.6. Образовни систем Северне Републике Македоније.....	
2.3. Потенцијал уџбеника о природи и друштву за изграђивање националног идентитета.....	
2.3.1. Елементи уџбеника – по секвенцама.....	
2.3.1.1. Основни текст.....	
2.3.1.2. Дидактичко-методичка апаратура.....	
2.3.1.3. Ликовно-графички прикази.....	
2.3.2. Стандарди квалитета уџбеника.....	
2.3.3. Функције уџбеника. уџбеник као културно потпорни систем.....	
2.3.4. Специфичности уџбеника о природи и друштву.....	
2.3.5. Истраживања о националном идентитету у уџбеницима о природи и друштву.....	
2.3.6. Могућности уџбеника о природи и друштву у изграђивање националног идентитета.....	
3. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА.....	
3.1.1. Проблем и предмет истраживања.....	
3.1.2. Циљ и задаци истраживања.....	
3.1.3. Хипотезе истраживања.....	
3.1.4. Варијабле истраживања.....	
3.1.5. Методе и технике истраживања.....	
3.1.6. Узорак истраживања.....	
4. РЕЗУЛТАТИ И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА.....	
5. ЗАКЉУЧАК.....	
6. ЛИТЕРАТУРА.....	

2.5. Оквирна библиографија докторске дисертације

- Аврамовић, З. (1999). *Уџбеник – култура – друштво*. Ужице: Учитељски факултет.
- Аврамовић, З. (2013). *Образовање у токовима друштва знања*. Београд: Завод за уџбенике.

- Антић, С. (2009). Савремена схватања уџбеника: последице на конструкцију и мерила квалитета, *Иновације у настави*, Београд, 4, (25-39).
- Ariely, G. (2019). „The nexus between globalization and ethnic identity: A view from below”. *Ethnicities*, 19 (5), 763–783.
- Bakić, J. (2006). „Теоријско-истраживачки приступи етничкој везаности (ethnicity), национализму и нацији”. *Sociologija*, XLVIII(3). 231–264.
- Barret, M. (2005). „National identities in children and young people”. In: Ding. S. & Littleton, K. (Eds.). *Children’s personal and social development* (181–220). Milton Keynes: The Open University/Bleekwell.
- Barret, M. (2007). *Children knowledge, beliefs and feelings nations and national groups*. New York, NY: Psychology Press.
- Barret, M. & Davis, S. C. (2008). „Applying social identity and self-categorization theories to children’s racial, ethnic, national and state identifications and attitudes”. In: Quintana. S. M. & McKown. C. (Eds.). *Handbook of race, racism and the developing child* (72–110). Hoboken, NJ: Wiley.
- Bandur, V., Blagdanić, S. (2014). „Однос глобалних и националних историјских догађаја и развој историјског мишљења у настави природе и друштва”. У: Милисављевић. V. (ur.). *Наука и глобализација. Зборник радова са Научног скупа* (809–820). Пале: Филозофски факултет.
- Blasi, A. (1998). Loevinger’s theory of ego development and its relationship to the cognitive-developmental approach. In P. M. Westenberg, A. Blasi, & L. D. Cohn (Eds.), *Personality development: Theoretical, empirical and clinical investigations of Loevinger’s conception of ego development* (pp. 13–25). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Божиловић, Н. и Стевановић, Б. (2006). „Култура као основ етничких идентитета Балкана”, у зборнику: *Културни и етнички односи на Балкану – могућности регионалне и европске интеграције* (приредили: Љубиша Митровић, Драгољуб Ђорђевић, Драган Тодоровић), Филозофски факултет, Ниш, Институт за социологију, Ниш, 2006, стр. 134.
- Василијевић, Д. (2004). *Формирање појмова о природи ко ученика млађег школског узраста*. Ужице: Учитељски факултет.
- Василијевић, Д. (2005). *Дидактичко-методички практикум за наставу ППД-а*. Ужице: Учитељски факултет.
- Василијевић, Д. и Лакета, С. (2016). *Електронски уџбеник у младим разредима основне школе*. //Зборник: *Настава и учење - уџбеник у функцији наставе и учења*. Ужице: Учитељски факултет.

- Василијевић, Д., Семиз, М. и Аџић, Б. (2021). „Национални идентитет у уџбеницима енглеског као страног језика”. *Иновације у настави*, прихваћен рад за објављивање 13.3.2021.
- Василијевић, Д., Семиз, М. и Бојовић, Ж. (2021). „Национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву”. *Иновације у настави* 34 (2). 27–43.
- Василијевић, Д. и Судзиловски, Д. (2017). „Глобализација и национални идентитет – перцепција младих”. У: У. Шуваковић, В. Чоловић и О. Марковић-Савић (прир.). *Глобализација и глокализација*. (121–134). Косовска Митровица: Зборник радова Филозофског факултета у Приштини.
- Василијевић, Д., Судзиловски, Д. и Маринковић, С. (2016). „Утицај квантитативних поступака на квалитет научноистраживачког рада универзитетских наставника”. Зборник радова Филозофског факултета у Приштини, 46 (3).
- Виготски, Л. (1983). *Мишљење и говор*. Београд: Нолит.
- Виготски, Л. С. (1996). Проблеми развоја психе. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Вилотијевић, М. (1999). *Дидактика 3: Организација наставе*. Београд: Учитељски факултет.
- Вулетић, В. (2007). Глобализација, у А. Мимица и М. Богдановић. (прир.). *Социолошки речник*. Београд: Завод за уџбенике.
- Vuković, D. (2011). *Nacionalni identitet i globalizacija*. Београд: Udruženje za političke nauke Srbije i Čigoja štampa u saradnji sa Fakultetom političkih nauka.
- Голубовић, З. (1999). *Ја и други*. Београд: Република.
- Ђорђевић, Ј (1998). *Савремени уџбеник и електронски медиј*.// Зборник: Вредности савременог уџбеника II. Ужице: Учитељски факултет у Ужицу, (29-38).
- Зујев, Д. (1988). *Школски уџбеник*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Ивић, И. (1976а). Скица за једну психологију основношколских уџбеника: I Развој интелектуалних способности деце и уџбеник, *Психологија*, Београд, 1 (2), 25-45.
- Ивић, И. (1976б). Скица за једну психологију основношколских уџбеника: II Облици учења и уџбеник, *Психологија*, Београд, 3 (4), 61-75.
- Ивић, И., Пешикан, А. и Антић, С. (2012). *Водич за добар уџбеник*. Београд: Клетт.
- Клајн, И. и Шипка, М. (2008). *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.
- Крнета, Д. (2004). *Вриједности у свијету друштвених промјена*. Бања Лука: Научна књига.

- Кундачина, М. (1997). *Примена поступка анализе садржаја у истраживању уџбеника*.// Вредности савременог уџбеникаI, Ужице: Учитељски факултет, 203-214.
- Кундачина, М. (1999). *Уџбеници природе и друштва као предмет научних истраживања*.// Вредности савременог уџбеникаIII, Ужице: Учитељски факултет, 215–222.
- Korunić, P. (2003). „Nacija i nacionalni identitet”. *Zgodovinski časopis* 57. Ljubljana
- Köroğlu, C., & Elban, M. (2020). National and Global Identity Perspectives of Textbooks: Towards a Sense of Global Identity. *Advances in Language and Literary Studies*, 11 (5), 55–65.
- Коцић, Љ. и Требјешанин, Б. (2001). *Основношколски уџбеник као предмет разматрања*.// Савремени основношколски уџбеник – теоријско-методолошке основе. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 15-18.
- Лакета, Н. (1993). *Вредности савременог уџбеника*. Београд: Научна књига.
- Лакета, Н. (1995). *Уџбеник у основној школи*. Београд: Учитељски факултет у Београду.
- Lelio, Di A., OrliFridman, O., Hercigonja, S. I Hodža, A. (2017). *Negovanje kritičkog pristupa istoriji Kosova: Izučavanje narativa nastavnika istorije o Drugom svetskom ratu*. Oral History. CFCCS. Finansirano od strane: Austrian development agency.
- Marinković, S. (1997). „Udžbenici Prirode i društva, Poznavanje društva, Poznavanje prirode i vaspitanje za dečja prava”, *Zbornik radova: Vrednosti savremenog udbenika I*, 251–264, Užice: Učiteljski fakultet.
- Маринковић, С, (2003). *Дечја права и уџбеник*. Београд: Завод за издавање уџбеника и наставна средства.
- Marinković, S., i Pešikan, A. (1998). „Ljudska prava i prava deteta u udbenicima prirode i društva i poznavanja društva”, *Zbornik radova: Vrednosti savremenog udzbenika II*, 301–309, Užice: Učiteljski fakultet.
- Marinković, S. i Erić, M. (2014). „The problem of value in a textbook”. *Procedia. Social and Behavioral Sciences*, 128, 72–76.
- Мијановић, Н. (1998). *Методолошко-дидактички проблеми развоја уџбеника*.// Зборник: Вредности савременог уџбеника II. Ужице: Учитељски факултет, 156-163.
- Мирић, Ј. (2001). „О појму идентитета у психологији”. *Психологија*, 1–2, (49–60).
- Митровић, М. (2016). „Феноменологија и дијалектика националног идентитета и српског идентитета Србије“, у: *Идентитетски преображај Србије*, Правни факултет, Београд, (47–75).
- *Педагошки лексикон*, (1996). Београд, Завод за уџбенике и наставна средства.

- Пешикан, А. (2003). *Настава и развој друштвених појмова код деце*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Пешикан, А. и Антић, С. (2003). *Активно учење у уџбеницима*.// Образовање учитеља у прошлости, садашњости и будућности. Сомбор: Учитељски факултет, 181-191.
- Пешикан, А. и Антић, С. (2007). Како уградити идеје активног учења у уџбеник, *Настава и историја*, 7, (147-161).
- Пешић, Ј. (1998): *Нови приступ структури уџбеника – теоријски принципи и конструкциона решења*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства;
- Плут, Д. (2003). *Уџбеник као културно-потпорни систем*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Плут, Д. (2007). *Квалитет уџбеника за млађи школски узраст*. Београд: Институт за психологију Филозофског факултета.
- Поткоњак, Н. и Шимлеша, П. (ред.) (1989). *Педагошка енциклопедија II*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
- Прокић, Б. (1989). *Уџбеници и наставна средства у теорији и пракси*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Smith, A. D. (1991). *National identity*. London: Penguin Books.
- Smith, A. D. (2010). *Nacionalni identitet*, Beograd: Bibliotheca XX vek.
- Стевановић, М. (2001). *Уџбеник у квалитетној настави*. Тешањ: Центар за културу и образовање.
- Стојановић. М. (2018). „Геополитички изазови српском националном идентитету у процесу међународних интеграција”. У: Ж. Ђурић (гл. ур.). *Национални идентитет и етнички односи*, књига 6, Београд: Институт за политичке студије. (9–20).
- Требјешанин, Б. и Лазаревић, Д. (2001). *Савремени основношколски уџбеник*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Требјешанин, Б. (2009). Психолошка истраживања и пракса стварања уџбеника у Србији – поглед уназад и унапред, *Иновације у настави*, Београд, 4, (16-24).
- Filipović, M. (2001). „Education, cognitive skills and inequality of earning”. *Sociologija* 43 (4), 333–343.
- Halpern, K., i Ruano-Borbalan, Ž-K. (2009). *Identitet(i). Pojedinac, grupa, društvo*. Beograd: Clio.
- Хавелка, Н. (2001). *Уџбеник и различите концепције образовања и наставе*. Савремени основношколски уџбеник: теоријскометодолошке основе. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, стр. 31-56.

- Цветковић, В. (2002). „Национални идентитет и ре(конструкција) институција у Србији (идеологије, образовање, медији)”, *Филозофија и друштво*, 19–20, (51–75).
- Шпановић, С. (2008). *Дидактичко обликовање уџбеника*. Нови Сад: Савез педагошких друштава Војводине.
- Шуваковић, У. и Краговић, Б. (2015). „Глобализација и културни идентитети”. У: В. Вукотић и сар. (прир). *Глобализација и култура*. (297–302). Београд: Центар за економска истраживања Института друштвених наука.
- Pravilnik o standardima kvaliteta udžbenika i uputstvo za njihovu upotrebu, на: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwinjr7q0aTxAhXEg_0HHWyBAsYQFjAQegQIEBAF&url=http%3A%2F%2Ftspecinci.edu.rs%2FFiles%2FAkta_skole%2FPRAVILNIK%2520u%2520vezi%2520ud%25C5%25BEbenika.pdf&usg=AOvVaw2u7i-aOf_oHBFrkhhjL2YY, посећено 19.6.2021.
- *Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године* (2021). <http://www.mpv.gov.rs>. посећено 19.6.2021.

3. Да ли образложење теме за израду докторске дисертације омогућава закључак да је у питању оригинална идеја или оригиналан начин анализирања проблема

Предложена тема докторске дисертације ***Национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву земаља региона*** представља значајан и актуелан проблем педагошке теорије и праксе, тиме и *методике наставе природе и друштва* у млађим разредима основне школе. На основу образложења теме за израду докторске дисертације, поднетог од стране кандидата, Комисија констатује да је назив теме оригиналан, као и аспект расветљавања научно-истраживачког проблема.

Посебан допринос дисертације огледа се у сагледавању актуелног стања уџбеничких потенцијала земаља различитог гео-политичког статуса, њиховог удела у испољавању националних наратива операционализованих кроз појединачне категорије националног идентитета, као и перципирање потенцијала за неговање и снажење националног идентитета у глобалистичком контексту. Докторска дисертација Биљане Алавање би требало да буде значајан ресурс како креаторима националних стратегија образовања, тако и креаторима програмских концепција, али и ауторима уџбеника предмета првог

цикла са образовања оријентисаних на изучавање природе и друштва, као и свим релевантним актерима васпитно-образовног процеса на овом ступњу образовања.

4. Усклађеност дефиниције предмета истраживања, основних појмова, предложених хипотеза, извора података, метода анализе са критеријумима науке уз поштовање научних принципа у изради коначне верзије докторске дисертације

Уважавајући теоријска полазишта са критичко-конструктивистичког становишта, кандидаткиња дефинише предмет и проблем истраживања. Анализи проблема Кандидат приступа свеобухватно, јасно дефинишући предмет, циљ, задатке и хипотезе, научне методе, узорак, статистичку обраду података, уз све то, јасно и исправно образлажући научну заснованост предложене теме. Кандидат предлог пројекта докторске дисертације гради на релевантној научно-стручној литератури, користи савремену научну терминологију. На основу образложења теме докторске дисертације Комисија констатује да ће докторска дисертација кандидата Биљане Алавања обухватити све елементе научно-истраживачког рада, полазећи од налаза досадашњих истраживања, упоређујући их са властитим резултатима истраживања допринети унапређењу методичке теорије и праксе.

5. Преглед научно-истраживачког рада кандидата

Биљана Алавања рођена је 31. 5. 1979. године у Београду. Основну завршила је у Врчину 1994. године, а средњу 1998. године у Београду. 2004. године уписује Учитељски факултет у Београду, који завршава 2008, као први дипломирани студент у генерацији. По завршетку основних студија, 2008. године стиче прво радно искуство у ОШ „Свети Сава”. Школске 2013/14. уписује постдипломске студије на Учитељском факултету у Београду и исте успешно завршава, са просечном оценом 9,33. Након завршених мастер студија, уписује и докторске студије на Учитељском факултету у Београду на којима успешно полаже четири испита са просечном оценом 10. У периоду од 2014-2016. радила је на Учитељском факултету у Београду у звању Сарадника у настави, за ужу научну област Методика наставе природе и друштва. Од 2016. ради у издавачкој кући „Само корак”, бави се писањем и стручним усавршавањем.

Биљана Алавања је до сада објавила два стручна рада:

Алавања, Б. (2018). „Интегративна настава у школи у природи”. Учење и настава, 4 (2), 335–348.

Алавања, Б. (2018). „Настава почетног читања и писања кроз игру”. Учење и настава, 4 (3), 513–530.

Библиографски опус кандидаткиње, поред два стручна рада, чине и два романа: „Марионета” (награда САНУ за роман 2018. године) и „Лавиринт живота”, затим збирке прича „Воли те Мама”, „Приче једне реке са богињама словенске митологије”, „Пријатељи на Млечном путу”, радови за децу: „Покрени свој свет”, „Словарица”, Добитник је *Златне значке* за допринос култури и образовању у 2018. години.

6. Предлог за ментора са његовим референцама којима се доказује испуњеност услова за његово менторство

6.1. Научна област дисертације

Предложена тема докторске дисертације *Национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву земаља региона* припада пољу друштвено-хуманистичких наука, научној области педагошке и андрагошке науке. Ужа научна област дисертације је *Педагогија*.

6.2. Кратка биографија и референце предложеног ментора

Проф. др Данијела Василијевић, редовни професор на Педагошком факултету у Ужицу (ужа научна област Педагогија) предаје на основним, мастер и докторским студијама студијске предмете из области Методике наставе природе и друштва, Дидактике и Образовне технологије. Била је ментор у изради две докторске дисертације из области *методике наставе природе и друштва*, одбрањене на Педагошком факултету у Ужицу. Аутор је око 100 научних и стручних радова у часописима и зборницима међународног и националног значаја: *Didactica slovenica* pedagoška obzorja (M23), *Croatian Journal of Education* (M23), Андрагошке студије (M24), Настава и васпитање (M24), Теме (M24), Социолошки преглед (M24), *Fakta Universitatis* Универзитета у Нишу (M24),

(M24), Социолошки преглед (M24), Fakta Universitatis Универзитета у Нишу (M24), *Зборник радова Филозофског факултета* Косовска Митровица (M14), Педагогија (M51), Иновације у настави (M24), *Зборник Учитељског факултета*, Ужице (M52), *Зборник Института за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду....* Последња објављена монографија је *Сарадња професора и студената – методички аспект*, издата 2019. год. Посебно се интересује за област: методика наставе, фактори наставе – наставни садржаји, ученик, наставник, савремена образовна технологија, усавршавање наставника, целоживотно учење. Учествовала у раду преко 40 међународних и националних научних скупова и конференција у земљи и иностранству. У периоду од 2012. до 2019. године припремила, ауторизовала и приредила четири сценска програма и више наступа у земљи и иностранству, чији су носиоци студенти Педагошког факултета, али студенти, ученици основних и средњих школа, предшколских установа града Ужицу. Била је руководиоца је пројекта Министарства просвете, науке и технологије Републике Србије под називом “Методички оквир развоја дигиталних компетенција студента”, број 451-02-02710/2018-06 (2018-2019) и члан пројекта „Образовање и усавршавање наставника у складу са европском оријентацијом“, који финансира Министарство за науку и технологију Републике Србије, број 149054 (2005–2010). Учествовала је и у Tempus JEP пројекту “M. Sc. Curriculum in E-learning” 2007-2009, Faculty of Electrical Engineering and Computer Science Maribor, University of Maribor, Slovenia и Технички факултет, Чачак, Универзитет у Крагујевцу, Србија. Била је и наставник у оквиру Темпус пројекта Техничког факултета у Чачку, на првим мастер студијама за електронско учење. Активан је члан пројекта *Настава и учење: проблеми, циљеви и перспективе*, број 179026, кога подржава Министарство просвете и науке Републике Србије; Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС; Има чланство у телима Универзитета: потпредседник Већа за друштвено-хуманистичке науке (од 2019.); члан Већа за друштвено-хуманистичке науке (од 2016.); члан комисије Одбора за професионалну етику (од 2016.); Одлуком Националног савета за високо образовање, рецензент је *Националног акредитационог тела Републике Србије за проверу квалитета у високом образовању* у поступку акредитације високошколских установа и студијских програма у пољу друштвено-хуманистичких наука.

Извод из библиографије

Василијевић, Д., Семиз, М., Бојовић, Ж. (2021). Национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву. *Иновације у настави*, 34(2), 27–43. УДК 37.016:3/5(075.2), ISSN 0352-2334 **M24**

Milenovic, Z., Jeremic, B., Arsic, R., Milovanovic, B., Minic, V., Vasiljevic, D. (2020). *Implementation of electronic learning in the class teaching in primary school. eLearning sustainment for never-ending learning*, The 16th International Scientific Conference, *eLearning and Software for Education*, Busharest, 30. 4–1. 5. 2020., Vol. 1, 353–361. Busharest: Carol I National Defence University Publishing House. [DOI 10.12753/2066-026X-20-046]. **M14**

Vasiljević, Danijela, Sudzilovski, Danijela (2017). University Teachers in Serbia on the Bylaws for the Title Awarding. U *Vidiki Internacionalizacije in kakovosti v visokem šolstvu*, S. Rutar, S. Čotar Konrad, T. Štemberger i S. Bratož (ur.), Zalozba Univerze na Primorskem, 153–164. [ISBN 978-961-7023-31-2; UDK 378(082); ISSN 2536-1937]. **M14**

Василијевић, Данијела, Судзиловски, Данијела (2017). Глобализација и национални идентитет – перцепција младих, У Међународни тематски зборник „Глобализација и глокализација“, Урош Шуваковић и Оливера Марковић-Савић (ур.). Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини. Београд: Српско социолошко друштво, Институт за политичке студије, 121–136. [ISBN 978-86-81319-11-6(ССД); ISBN 978-86-6349-083-3 (ФФКМ); ISBN 978-86-7419-297-9 (ИПС)] **M14**

Vasiljević, Danijela, Vilotijeвић, Nada, Vilotijeвић, Goran (2014). Comparison of the model of Elkonyin and Davidiv and model Zankov Pedagoška obzorja. *Pedagoško obzorje*, 2(29), 18–32. Ljubljana: Pedagoški fakultet. Novo Mesto: Visokoškolsko središče. [UDK 37.091.33; ISSN 0353-1392]. **M23**

Vilotijeвић, Nada, Vasiljević, Danijela (2012). Electronic Textbooks in the Function of Individualisation. *Didactica slovenica*, 27(5), Pedagoška obzorja, 36–51. [UDK 378:004.738.5(035)]. **M23**

Bojović, Žana, Vasiljević, Danijela, Sudzilovski, Danijela (2015). Values and Value Orientations of Students, Future Primary School Teachers and Preschool Teachers. *Croatian Journal of Education*, 17(4), 11–35. [UDC 371(05); DOI 10.15516/cje.v17i0.1339]. **M23**

Василијевић, Данијела, Степић, Гордана, Илић, Марина (2017). Ставови учитеља према тимском раду. *Настава и васпитање*, 66(1), 99–114. [UDK 371:004.9; ISSN 0547-3330; COBISS.SR-ID 237385740]. **M24**

Василијевић, Данијела, Лакета, Новак, Стаматовић, Јелена (2013). Утицај тимске наставе на стваралачка знања ученика. *Теме*, XXXVII(2), 611–630. [UDK 371.213.8; ISSN 0353-7919]. **M24**

Василијевић, Данијела (2012). Индивидуално усавршавање наставника западне Србије. *Теме*, XXXVI(1), 255–276. [UDK 371.374.7(497.11-15); 1+3; ISSN 0353-7919]. **M24**

Vasiljević, Danijela (2016). Social Networks In Education: Estimates and Expectations of Students. *Teme*, XL(4), 1241–1258. [ISSN 0353-7919; DOI 10.22190/TEME1604241V; Online ISSN 1820-7804; COBISS.SR-ID 559631]. **M24**

Василијевић, Данијела, Бојовић, Жана, Михајловић, Татјана (2018). Теме из образовања у Социолошком прегледу. *Социолошки преглед*. LII(1), 120–146. [UDK 050:316; DOI 10.5937/socpreg-16548;120-146]. **M24**

Илић Марина, Бојовић, Жана, Василијевић, Данијела (2018). Партнерски односи факултета за образовање наставника у домену стручне и научне сарадње. *Андрагошке студије*, Vol. 1. Београд: Институт за педагогију и андрагогију, Филозофски факултет, 123–139. [ISSN 0354-5415; UDK 378.1:371.13; DOI 10.5937/ANDSTUD 1801123I]. **M24**

6.3. Кратке биографије и референце чланова Комисије

Проф. др Снежана Маринковић, редовни професор за ужу научну област *Педагогија, Дидактика, Методике*, ради на Педагошком факултету у Ужицу, Универзитета у Крагујевцу.

Учествовала у научним пројектима: У оквиру научно-истраживачког пројекта Заједнице учитељских факултета Републике Србије „Чиниоци и индикатори ефикасности и методе унапређивања основног васпитања и образовања“, подпројекат по називом „Вредности савременог уџбеника“ (1996–2000), Министарство за науку и технологију Републике Србије, који се реализовао на Учитељском факултету, Ужице број пројекта 14 T02; *Образовање и усавршавање наставника у складу са европском оријентацијом*, Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије (2006–2010), број пројекта 149054.; *Настава и учење-проблеми, циљеви и перспективе*, Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије (2011–2014), број пројекта 179026. Била је члан тимова апликативних пројеката: Трансформација дечијег вртића у отворени васпитни систем, Институт за педагогију и андрагогију, Београд (1988–1992); Дечији вртић као породични центар, Институт за педагогију и андрагогију, Београд (1995–1997.; *Образовање наставника за активну васпитно – образовну улогу*, Фонд за отворено друштво, Београд (2000); Као координатор пројекта Женске студије на Учитељском факултету у Ужицу, Фонд за отворено друштво, Београд (2003–2006); *Стимулација раста и развоја деце из маргинализованих популационих група*, Уницеф и Пријатељи деце Србије

(2006); *Квалитет школских уџбеника и механизми обезбеђења тог квалитета* (друга фаза), Министарство просвете и спорта Републике Србије, пројекат је реализован у сарадњи Института за психологију и Образовног форума, Београд (2004) /број уговора 680-01-141/02-06/. На основу овог пројекта настала је монографија *Водич за добар уџбеник (опити стандарди квалитета уџбеника)*, Платонеум, Нови Сад, 2008, која је добила награду града Београда за 2008, за најбоље дело из области образовања (Снежана Маринковић има учешће у поглављу *Стандарди квалитета садржаја уџбеника*, стр. 71–91); Међународни пројекат *Curriculum Reform in Teacher Education*, University of Helsinki, Department of Applied Sciences of Education, Finland (the Grant Holder), Grant Applicant's Higher Education Institution Teacher – Training Faculty in Užice (consortium member participant in project, 2006); ТЕМПУС; Пројекат *Школа по мери детета* (Child Friendly School) – Unicef, Савет за права детета Србије, Министарство просвете Србије, Образовни форум (od 2008. godine); Као члан ауторског тима у пројекту Активно учење у модулима: за предшколско васпитање, за рад у комбинованим одељењима, и *Модул обуке наставника за примену метода активног учења/наставе у раду са ромском децом – АУРО* (УНИЦЕФ, Институт за психологију, Београд, 2006. године). Била је учесник у програму стручног усавршавања запослених у образовању: коаутор 2 програма стручног усавршавања запослених у образовању које је акредитовало Министарство просвете, односно Завод за унапређивање образовања и васпитања 2009/2010. и 2010/2011, 2012/2013. Била је ментор у изради једне докторске дисертације и 1 магистарске тезе. Била је члан: комисије за 4 докторске дисертације и комисије за 7 магистарских теза. Обављала је дужност члана редакција 2 часописа. Обављала је дужности: члана Комитета за квалитет наставе Универзитета у Крагујевцу (2003); од 2007. год. продекан за научно истраживачки рад на Учитељском факултету у Ужицу, члан Стручног већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу и члан Комисије за обезбеђење квалитета Универзитета у Крагујевцу; од 1997. године члан је међународног удружења *Balkan Forum in Pedagogy and Education*. Од 2005. године члан је међународног удружења за социо-културна истраживања *The International Society for Cultural and Activity Research (ISCAR)*. Члан је *Педагошког друштва Србије*. Од 1998. до 2002. године била је члан Одбора за заштиту права деце при Пријатељима деце Србије, са седиштем у Београду. Од 2005. године члан је „Образовног форума“ (експертске групе која се бави проблемима образовања).

Едукација „Step by step“ програма (The Early Childhood Faculty Seminar for the Step by Step) Program, 1997, Balaton; The Early Childhood Faculty Seminar on Applied Research in Early Childhood Education, 1998, Balaton; Na otroka osredotečen kurikulum, 1999, Rogaška Slatina) у организацији CRI (Washington) & OSI (New York).

Извод из библиографије

Пешикан, Ана, Антић, Слободанка, Маринковић, Снежана (2010). Концепција стручног усавршавања наставника у Србији: колико смо далеко од ефикасног модела. *Настава и васпитање*, 59(3), 471–482. [UDK 371.12(371.13); ISSN 0547-3330]. **M24**

Маринковић, Снежана (2011). Активност ученика у светлу развојних теорија учења. *Настава и васпитање*, 60(3) 349–366. [UDK 159.953.5-057.874; ISSN 0547-3330] **M24**

Кундачина, Миленко, Маринковић, Снежана (2012). Самопроцене и процене компетенција наставника разредне наставе. *Настава и васпитање*, 61(3), 447–462. [UDK 37; ISSN 0547-3330] **M24**

Marinković, Snežana, Bjekić, Dragana & Zlatić, Lidija (2013). Teacher's Competence as Education Quality Indicator and Condition. In J. Madalinska-Michalak, H. Niemi & S. Chong (eds). *Research, Policy and Practice in Teacher Education in Europe*, p. 141–167. TEPE network and Lodz – Poland: University of Lodz [ISBN 978-83-7525-809-7]. Dostupno https://wydawnictwo.uni.lodz.pl/index.php#/book:show,4701,research_policy_and_practice_in_teacher_education_in_europe,

sadržaj - <https://wydawnictwo.uni.lodz.pl/download/8fd319929a49edf2469d3a82d4d09191Michalak.pdf> **M14**

Златић, Лидија, Маринковић, Снежана, Кундачина, Миленко (2013). Садржаји о комуникационој компетентности у образовању учитеља и наставника. *Настава и васпитање*, 61(4), 616–632. [UDK 371.134(497.11)"2011/2012"; ISSN 0547-3330] **M24**

Marinković, S. & Erić, M. (2014). The Problem of Value in a Textbook. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 128, 72–76, dostupno na <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814022113>. Комплетан рад http://ac.els-cdn.com/S1877042814022113/1-s2.0-S1877042814022113-main.pdf?_tid=05a6d7a2-45cc-11e4-99d8-00000aabb0f26&acdnat=1411770509_3ce1ce9fff755258be835a3f5f1876a1DOI:10.1016/j.sbspro.2014.03.120. **M23**

Zlatić, Lidija, Bjekić, Dragana, Marinković, Snežana & Bojović, Milevica (2014). Development of Teacher Communication Competence, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Elsevier, Vol. 116, p. 606–610 [ISSN 1877-0428], dostupno na <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814002821>. **M23**

Маринковић, Снежана (2014). Оцењивање и развој компетенција ученика, *Настава и васпитање*, 63(3), 437–451. [UDK 371.26-057.874; ISSN 0547–3330] **M24**

Васиљевић Благојевић, Милица, Маринковић, Снежана, Перчић, Каролина, Лучић, Вања (2016). Транзиција и проблем одлива мозгова из перспективе студената приватног универзитета, *Настава и васпитање*, 65(1), 197–210. DOI 10.5937/nasvas 1601197V. **M24**

Vasilijevic, Danijela, Sudzilovski, Danijela, Marinkovic, Snežana (2016). Uticaj kvantitativnih postupaka na kvalitet naučnoistraživačkog rada univerzitetskih nastavnika, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta*, Collection of Papers of the Faculty of Philosophy. Kosovska Mitrovica: Filozofski fakultet, 67–86. DOI 10.5937/ZRFFP46-12091. **M51**

Purić, Daliborka, Marinković, Snežana (2017). Mobilnost studenata učiteljskih i pedagoških fakulteta. U S. Rutar, S. Čotar Konrad, T. Štemberger i S. Bratož (ur.): *Vidiki internacionalizacije in kakovosti v visokem šolstvu*. Koper: Univerza na Primorskem (49–64) [ISBN 978-961-7023-31-2] **M31**

Ерић, Миломир, Маринковић, Снежана (2018). Дете и одрасли у светлу феноменолошких схватања М. Мерло-Понтија, *Иновације у настави*, 31(4), 89–102. DOI 10.5937/inovacije1804089E] **M51**

Проф. др Сања Благданић, ванредни професор за научну област Методика наставе природе и друштва. Ради на Учитељском факултету у Београду од 1998. године. Објавила је самостално две монографије: *Методичка ефикасност мреже појмова*, Учитељски факултет, Београд (2008) и *Историјски садржаји у настави природе и друштва* (2014). Коаутор је две монографије *Food in ESD* (2016), *Када научно постане научено: природно-научно описмењавање у теорији, истраживањима и наставној пракси* (2019), универзитетског уџбеника *Методика наставе природе и друштва* (2018), као и неколико приручника за студенте Учитељског факултета и учитеље. Објавила је више од 30 научних радова у међународним и домаћим научним часописима и зборницима радова.

Учествовала је на више домаћих и међународних пројеката. Била је члан програмских одбора више националних и међународних скупова.

Извод из библиографије

Milinković, J.; Blagdanić, S. i Zeljić, M. (2012). Elements of integrated perspective in school mathematics and sciences. In: Zaclona, Z. & Radovanovic I. (ed.). *Theoretical and practical dimensions of contemporary education* (57-68). Nowy Sacz: State Higher Vocational School, Beograd: Faculty of Education. ISBN 978-83-63196-34-9 **M14**

Veinović, Z., Blagdanic, S. and Marinkovic, B. (2016). The quality of educational standards for the subject Social Enviromental and Scientific Education. In: Radovanovic I. & Zaclona, Z. (ed.). *Modern trends in teaching and education; Faculty of Education* (121–136). Nowy Sacz: State Higher Vocational School, Beograd: Teacher Education Faculty. ISBN 978-86-7849-213-6 **M14**

Blagdanić, S. and Kovačević, Z. (2013). What Kind of History-Related Knowledge Do Primary School Teachers Expect Their Pupils to Show. *Croatian Journal of Education*. 15 (1 Sp. Ed.), 41-53. **M23**

Blagdanic, S., Miscevic Kadijevic, G. & Kovacevic, Z. (2019). Gender stereotypes in preschoolers' image of scientists, *European Early Childhood Education Research Journal*, 2/2019, 272-284. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2019.1579551> **M23**

Ковачевић, З. Благданић, С. и Стојановић, А. (2021). Кооперативно учење у области упознавања и разумевања света и у настави природе и друштва. *Иновације у настави*, 1(34), 14-29. ISSN 0352-2334; UDK 371.311:37.016-3/5(075.2) **M24**

Цветановић, З., Стојков, И. и Благданић, С. (2021). The attitudes of teachers and parents toward students' social interaction that influences literacy. *Теме – часопис за друштвене науке* (прихваћено за објављивање) **M24**

Благданић, С. и Лукић, Ј. (2021). Методички потенцијал модела обрнуте учионице у настави природе и друштва. *Иновације у настави*, 3(34) (прихваћено за објављивање) **M24**

Благданић, С., Радовановић, И. и Бошњак Степановић, М. (2019). Предубеђења ученика о природним феноменима на почетку основног образовања – оков и/или могућност. *Иновације у настави*, 1(31), 16-29. ISSN 0352-2334; UDK 371.3::3/5, 371.315 **M24**

Вечански, В., Благданић, С. и Павловић, М. (2019). Визуелне уметности и наука – могућности и ограничења њиховог интегрисања у првом циклусу основног образовања и васпитања. *Иновације у настави*, 4(31), 32-43. ISSN 0352-2334; UDK 37.036-053.4:73/76, 371.3::73/76 **M24**

Благданић, С. и Банђур, В. (2013). Историјски извори у функцији развоја историјског мишљења у настави природе и друштва. *Настава и васпитање*. 2, 234-249. УДК 159.955.6.075-057.874; 371.64/.69:5/3 **M24**

Благданић, С., Пешић, Ј. и Картал, В. (2012). Критеријумски тестови знања у функцији спољашњег вредновања и самовредновања рада школе. *Настава и васпитање*. 3, 520-533. УДК 371.136; ИД 193150476 **M24**

Пртљага, С., Стојановић, А. и **Благданић, С.** (2018). Домети пројект методе у подстицању креативности ученика у настави природе и друштва. *Иновације у настави*, 3(31), 37-48. ISSN 0352-2334; УДК 371.314.6::371.3:3/5 **M51**

Ристић, М. и **Благданић, С.** (2017): Нове перспективе у образовању – ванучионичка настава у дигиталном окружењу. *Иновације у настави*, 2(30), 1-14. ISSN 0352-2334; УДК 004:371.3 **M51**

Благданић, С. и Џиновић, М. (2014). Значај и место историјске карте у настави природе и друштва. *Педагогија*. 1, 106-114. ISSN: 0031-3807UDK: 371.64/.69; 371.3::3/5 **M51**

Miličić, D., Jokić, Lj., **Blagdanic, S.**, Jokic, S. (2016). Education for sustainable development – Resources for physics and science teachers. In: Akkuş, B., Yeşim Öktem, Y., Şahin Yalçın, L., Burcu, R., Mutlu, Ç. and Süsoy Doğan, G. (ed.). *AIP Conference proceedings 9th International Physics Conference of the Balkan Physical Union*, Vol. 1722. ISBN: 978-0-7354-1369-6, doi 10.1063/1.4944121, dostupno na:

<http://scitation.aip.org/content/aip/proceeding/aipcp/10.1063/1.4944121> **M31**

Проф. др Данијела Судзиловски је у звању ванредног професора за ужу научну област Методика наставе музичке културе. Предаје на основним академским и мастер студијама на Педагошком факултету у Ужицу, Универзитета у Крагујевцу. Аутор је близу 100 научних и стручних радова у часописима и зборницима међународног и националног значаја: *Croatian Journal of Education* (M23), *Настава и васпитање* (M24), *Теме* (M24), *Зборник радова Филозофског факултета Косовска Митровица* (M14), *Иновације у настави* (M24), *Зборник Учитељског факултета, Ужице* (M52).

Поред већег броја научних и стручних радова у часописима и зборницима међународног и националног значаја, објавила је и 5 књига, од којих посебно издваја монографију *Особености музичких способности деце Златиборског округа у последњој фази раног детињства* у коауторству са мр Емеше Терзић, и уџбеник *Вокално-инструментална настава*. Последња објављена монографија је *Сарадња професора и студената – методички аспект*, издата 2019. год. Од 2015. године обавља функцију шефа катедре за методике на Педагошком факултету у Ужицу.

Извод из библиографије

Василијевић, Д., Судзиловски, Д. (2017). Глобализација и национални идентитет – перцепција младих, међународни тематски зборник „Глобализација и глокализација“. ур. Урош Шуваковић, Оливера Марковић-Савић. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини. Београд: Српско социолошко друштво и Институт за политичке студије, стр. 121–136 [ISBN 978-86-81319-11-6 (ССД); ISBN 978-86-6349-083-3 (ФФКМ); ISBN 978-86-7419-297-9 (ИПС)] **M14**

Vasiljević, Danijela, Sudzilovski, Danijela (2017). University Teachers in Serbia on the Bylaws for the Title Awarding. U *Vidiki Internacionalizacije in kakovosti v visokem šolstvu*, S. Rutar, S. Čotar Konrad, T. Štemberger i S. Bratož (ur.), Založba Univerze na Primorskem, 153–164. [ISBN 978-961-7023-31-2; UDK 378(082); ISSN 2536-1937]. **M14**

Судзиловски, Д., Василијевић, Д. (2018). Колаборативни приступ музичким садржајима на учитељском факултету. У: Б. Мандић, Ј. Атанасијевић (ур.): *Музика знакова/Знакови у музици и NEW BORN ART* (III). Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 209–222 [37.016:78, 37.016:3:502/504, ISBN 978-86-80796-26-0] **M14**

Ивановић, М., Судзиловски Д. (2017). Балет Парада и дејче разумевање уметности: Колико далеко није предалеко?, *Зборник радова* са XI међународног научног скупа „Српски језик, књижевност, уметност“, стр. 73–81. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет [UDK 371.378-053.4::782“722“; ISBN 978-86-80596-04-4; COBISS.SR-ID 248652556] **M14**

Ivanović M., Sudzilovski D. (2019). Social influences and development of musical preferences – attitudes of future elementary school teachers. *Journal Plus Education*. ISSN: 1842-077X, E - ISSN (online) 2068-1151 Vol XXIII, Special Issue. pp. 71-80 ERIH PLUS **M23**

Žana Bojović, Danijela Vasiljević, Danijela Sudzilovski (2015). Values and Value Orientations of Students, Future Primary School Teachers and Preschool Teachers. *Croatian Journal of Education*, Vol. 17; Sp. Ed. No 4/2015, p. 11–35, DOI: 10.15516/cje.v17i0.1339 (original research paper). **M23**

Данијела Судзиловски (2015). Колико и како се учитељи индивидуално усавршавају у области музичке културе. *Настава и васпитање*, LXIV, 3, стр. 521–529 [UDK 371.134; ISSN 0547-3330; DOI 10.5937/nasvas1503521S]. **M24**

Судзиловски, Д., Василијевић, Д. (2020). Партиципација учитеља у акредитованим програмима из области музичке педагогије. *Теме 2*, ISSN print 0353-7919, ISSN online 1820-7804. **M24**

Milenović, Ž., Jeremić, B., Sudzilovski, D. (2020). Perceptions of pre-service primary school teachers regarding the application of interactive educational software in classroom teaching. *Inovacije u nastavi*, Vol 33, br.3., (98-110). **M24**

Danijela Vasiljevic, Danijela Sudzilovski, Snezana Marinkovic (2016). Impact of Quantitative Evaluation Methods on the Quality of Scientific Research Conducted by University Teachers, Зборник радова Филозофског факултета *Collection of Papers of the Faculty of Philosophy*, Косовска Митровица: Филозофски факултет, стр. 67–86 [UDK 316.64-057-4:378.126(497.11); ISSN 0354-3293; DOI 10.5937/ZRFFP46-12091] **M51**

Ilic, M., Bojovic, Z., Sudzilovski, D. (2016). Teachers' Folk Pedagogies, Зборник радова Филозофског факултета *Collection of Papers of the Faculty of Philosophy*. Косовска Митровица: Филозофски факултет, стр. 87–104 [UDK 371.134; ISSN 0354-3293; DOI 10.5937/ZRFFP46-12092] **M51**

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу детаљне анализе приложене документације, биографских и библиографских података, као и на основу урађеног и образложеног пројекта истраживања на тему *Национални идентитет у уџбеницима о природи и друштву земаља региона*, Комисија констатује да кандидат Биљана Алавања испуњава прописане услове за израду докторске дисертације, а редовни проф. др Данијела Василијевић услове за менторство у изради докторске дисертације.

Имајући у виду значај и актуелност теме докторске дисертације за савремену педагошку, дидактичко-методичку теорију и праксу, а посебно Методику наставе природе и друштва, Комисија предлаже Наставно-научном већу Педагошког факултета у Ужицу и Већу за друштвено-хуманистичке науке у Крагујевцу да прихвати предложену тему докторске дисертације *Национални идентитет уџбеника о природи и друштву земаља региона* и да одобри њену израду кандидату Биљани Алавањи.

Крагујевац, 1. новембар 2021.

Чланови Комисије

Др Снежана Маринковић, редовни професор

Педагошки факултет у Ужицу, Универзитет у Крагујевцу,
ужа научна област *Педагогија, дидактика, методике*
председник Комисије

Др Сања Благданић, ванредни професор

Учитељски факултет у Београду, Универзитет у Београду,
ужа научна област *Методика наставе природе и друштва*,
члан Комисије

Др Данијела Судзиловски, ванредни професор

Педагошки факултет у Ужицу, Универзитет у Крагујевцу,
ужа научна област *Методика наставе музичке културе*,
члан Комисије